

Bibó István

Ha az utcán meglátok egy vasdarabot heverni, nyomban működésbe lép a fantáziám és máris látom, mit tudnék belőle csinálni. Talán azért van így, mert az élet rákényszerített, hogy ha valamit meg akarok kapni, magamnak kell megteremtenem. Kemény és kegyetlen volt az életem, s mégis szeretem; senki sorsával nem cserélném el a magamét.

Talán éppen a legnehezebb időkben és helyzetekben tudott az ember szelleme igazán szárnyalni; olyankor nem a vasdarabot látta meg, hanem annál sokkal többet: az embert. Ilyenkor lehet rátalálni azokra, akiket érdemes követni, akikre csodálattal fel kell nézni. S ha olyan szerencsések vagyunk, hogy egy ilyen embert barátunknak nevezhetünk, akkor elmondhatjuk: igen, ez az, mégis érdemes volt.

Sajnos, életem folyamán igen kevés barátom volt. De aki volt és van: ha rájuk gondolok lelkemet melegség tölti el. Szívem utolsó dobbanásáig megőrzöm azok emlékét, akik közülünk már előre mentek oda, hol — reméltem — találkozni fogunk.

Ezek a gondolatok tolultak fel bennem a szomorú szeptartáson, hol a fekete koporsóra ez volt írva: *Bibó István*. Akik ott voltunk, tudtuk, kit veszítettünk el. Biztosan lesznek nálam hivatottabbak, kik méltatni fogják élete munkásságát. De emberi nagysága, szívbeli tisztasága, be-

csületessége, kivételes szelleme, kristálytisza logikája oly sokszor bámulatba ejtett, hogy a vasformáláshoz szokott kezemmel, mellyel egy levelezőlapot is nehezen írok meg, tollat fogatott.

Hadd tudják meg, kik nem ismerték, hogy ez a kinézésre félszeg, darabos mozgású ember, nemcsak szellemóriás volt, hanem bátorsága is felért egy oroszlánszelidítőével. Ne higgyék, hogy csak a tisztelet mondatja velem mindezt.

Börtönsétánál úgy helyezkedtünk el, hogy lehetőleg egymás mellé kerüljünk. Már korábban megismerkedtünk egy barátom közreműködésével. Időm rengeteg lévén, a francia nyelv rejtelmeivel ismerkedtem, és a másnapi sétán elétártam szerény eredményeimet. Én beszéltem, ő hallgatott. Miközben a sor körbe-körbe baktatott, az én szám be nem állt. Egyik ilyen alkalommal egy igen szigorú « nevelő », aki arról volt híres, hogy osztogatta a sötétzárkákat, észrevette a dolgot.

— Maguk ketten álljanak a fal mellé és séta után jelentkezzenek.

Így lett.

— Maga, egész séta alatt figyeltem, folyton beszélt a társához — szólt hozzám a nevelő. — Így volt? — fordult Bibóhoz.

— De nevelőtiszt úr, ön téved. Ő egy szót sem szólt, végig én beszéltem — válaszolta Bibó.

— A smasszer rámeredt.

— Menjenek a fenébe! — üvöltötte végül, s így én is megúsztam a büntetést.

Hát ilyen volt ő. Akkori egészségi állapotának nem hiányzott volna egy heti koplalás; aki ismeri a helyzetet, annak ezt nem kell mondanom.

Később egy mukahelyre kerültünk, ahol alkalmam volt csodálni kivételes tehetségét, szerénységét és műveltségét.

Abból, hogy szabadulásunk után is fönn akarta tartani velem a kapcsolatot és jónéhányszor találkoztunk, talán

szabad arra következtetnem, hogy ő is barátjának tekintett. Élete utolsó napján üzent értem Pista fiával, hogy szeretne látni. Keserűség fog el, ha arra gondolok, hogy ezt a sors már nem engedte meg.

Egy igaz emberrel kevesebb.

Bali Sándor (1923-1982) szerszámlakatos volt és a Nagybudapesti Központi Munkástanács társelnöke 1956 novemberében. Ezért 12 évi börtönbüntetésre ítélték, amiből — az 1963 évi amnesztiáig — hetet le is ült. Utána ismét gyári munkásként dolgozott.

A fenti írást a Bibó Emlékkönyv szerkesztőségének felkérésére készítette. 1982 január elején bekövetkezett halálát a budapesti Magyar Nemzet a családi gyászjelentések rovatában közölte.